

Sekretariatet för övervakningskommittén för havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027

Protokoll för möte med övervakningskommittén för havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027 den 9 maj 2023

1 Mötets öppnande

Sara Colliander, ordföranden, förklarade mötet öppnat.

2 Husregler för hybridmöte

Karin Bendz, sekretariatet, höll en genomgång av ordningsregler för mötet

3 Presentationsrunda

Samtliga närvarande presenterade sig.

4 Godkännande av dagordningen

Dagordningen godkändes. Inga övriga frågor anmälades:

5 Lägesrapport

Esbjörn Andersson, sekretariatet, gick igenom läget i programmet. Då det bara var ett halvår sedan programmet öppnades för ansökningar är det svårt att redan nu säga någonting om resultat, men det har varit ett högt söktryck och det har kommit in ansökningar i samtliga åtgärder.

Stöden och ersättningarna i programmet finansieras gemensamt av Sverige och EU. Budgeten är totalt cirka 2 154 miljoner kronor som fördelas mellan de sex specifika mål under två prioriteringar och tekniskt stöd. Eftersom tekniskt stöd inte är en stödåtgärd har detta exkluderats från sammanställningarna nedan. Specifikt mål 1.3 berörs inte heller i detalj då åtgärden för tillfälligt stillaliggande inte är aktiverad

och inte möjlig att söka stöd för i programmet. Första beslutsomgången (1 december 2022 – 30 april 2023) för ärenden som handläggs av länsstyrelserna har ännu inte avslutats.

Hittills beviljat stöd uppgår till ca 6 procent av budget och avser enbart beslut från Havs- och vattenmyndigheten och SJV. Ansökt belopp under handläggning hos samtliga stödmyndigheter uppgår till 29 procent av total budget.

Vid diskussionen efter presentationen lyftes frågan om det inte hade varit en möjlighet att ha årliga belopp för att säkerställa att inte de ansökningar som kommer in först gör slut på medlen och eventuella senare ansökningar kan bli utan medel även om dessa projekt är bättre.

Förklaringen till detta är att budgeten för programmet är för liten för att ha årliga potter, det är ett av problemen i programmet att det kan uppstå medelsbrist. Det är ofta långa projekt och i EHFF var det svårt på grund av kraven på medfinansiering. I HFVP har vi säkrat ÖOS så att det finns projektpengar för fleråriga projekt, men det är angeläget att långa projekt kommer igång nu i början av programperioden. Utöver detta har vi nu inför utlysningar så att vi kan ha riktade insatser även lite senare i perioden. När det är utlysningar kommer detta att publiceras på webben.

KOM poängterade att de ser mycket positivt på att det varit en så bra start i det svenska programmet, och poängterade även vikten av att komma igång med långa projekt tidigt. Sverige ligger i framkant och kan vara stolta.

En annan fråga som lyftes var varför det skiljer så mycket mellan den fasta växelkursen (9,30 kr per euro) och den reella växelkursen (11,20 kr per euro). Sekretariatet förklarade att detta regleras i den nationella valutaförordningen (förordning (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU-budgeten) och där är kursen satt till 9,30 kr per euro. Det är endast regeringen som kan besluta om ändring.

KOM poängterade vikten av det positiva med att ha tidiga ansökningar och ha ett framtungt program. Detta kommer också att bli väldigt tydligt i EHFF, när det kommer sena återflöden som inte kan användas. Alla i Sverige som kan och vill söka stöd vet hur systemet fungerar och att den som skickar in en ansökan först också hanteras först. Vad gäller växelkursen har KOM påpekat flera gånger att Sverige har en låg växelkurs.

6 Utvärderingsplan – Beslutspunkt

Per E Ljung, SJV, berättar att utvärderingsplanen är ett strategidokument som stödjer den operativa planeringen. Utvärderingarna ska bidra med kunskap till utformningen och genomförande av program. I planen finns både externa och interna utvärderingar. De externa utvärderingarna genomförs i regel av konsulter

och de granskas av två experter, oftast forskare. I planen finns det åtta externa utvärderingar, inklusive slututvärderingen. De interna utvärderingarna genomförs av personal på SJV och har en förenklad utvärderingsprocess och kvalitetssäkring för att kunna leverera resultat snabbare. I planen finns sex interna utvärderingar. Den operativa planen samt utvärderingsresultat kommer minst årligen att presenteras för övervakningskommittén.

Eventuella förändringar av planen ska godkännas av övervakningskommittén.

I diskussionen efter presentationen lyftes frågan om vilka databaser som kommer att användas och efter diskussion bestämdes att gemensamt med Sveriges lantbruksuniversitet se över detta för att se till att det blir rätt. Vad gäller ekonomiskt inriktade utvärderingar så är det Agrifood som kommer att göra dessa. För andra utvärderingar är det företag inom varje ämnesgrupp.

En annan fråga var om man kan göra utvärderingar som småföretagare kan ha nytta av redan under denna programperiod.

Utvärderingsplanen godkändes

7 Ex-Ante om finansiella instrument

Olof Landgren, SJV, presenterade Ex-anteutvärderingen om finansieringsinstrument. Ex-ante är detsamma som en förhandsbedömning. Ibland används även begreppet förhandsutvärdering. En förhandsbedömning som i detta fall undersöker ifall det är lämpligt att införa stöd genom finansieringsinstrument i HFVP

Finansieringsinstrument kan i programmet vara aktuellt för Specifikt mål: 2.1. Det finns en stor utvecklingspotential inom svenskt vattenbruk. Konsumenternas efterfrågan på fiskprodukter ökar. De som redan är i gång har god avsättning.

Ett flertal intervjuade pekar på att uppstartsfasen är den kritiska punkten när det gäller finansiering av vattenbruksanläggningar.

Bankerna är inte särskilt intresserade av att låna ut pengar till vattenbruksföretag, särskilt inte under uppstartsfasen, då tillståndsprocessen kan ta 6–7 år eller mer; tillstånd till nya anläggningar överklagas nästan alltid. Tillståndsprocessen tar för lång tid.

Det är uppenbart att samhället behöver vara aktivt för att få till stånd en ökning av vattenbruk. Vattenbruksföretagens möjligheter att utvecklas beror inte bara på de ekonomiska förutsättningarna. Politiken har också en stor betydelse.

För att fördelarna med finansieringsinstrument ska kunna realiserars gäller att:

- Företagen har svårt att få tillgång till extern finansiering, exempelvis på grund av att banker och andra kreditinstitut systematiskt underskattar investeringarnas potential och/eller överskattar dess risk
- Den som administrerar finansieringsinstrumenten kan göra bättre bedömningar än marknadens aktörer

Vid diskussionen efter presentationen efterfrågades vilka som intervjuats, och vad man använder för dataunderlag då det är viktigt att man intervjuar rätt och på rätt sätt, urvalet är viktigt. Utöver det efterfrågades samarbete med ALMI, då man såg många likheter med det ALMI gör.

Den ex-ante utvärderingen som görs utförs av oberoende utvärderare då det är viktigt att det hanteras av en utomstående. Då rapporten inte är klar ännu hänvisades detaljfrågor till när rapporten är färdigställd. SJVs erfarenhet inom Landsbygdsprogrammet (LBP) är att det inte funnits någon marknad för finansiella instrument då problem med lönsamhet inte hjälps av att man får tillgång till kapital. Finansiella instrument har inte använts varken i LBP eller Strategisk Plan. Det ska bli intressant att se vad utvärderarna kommer fram till, och vad regeringen fattar för beslut i framtiden.

KOM kommenterade att de välkomnar utvärderingen och att det är viktigt att titta på vilka stödmöjligheter som skulle kunna förbättra återanvändandet av den begränsade budget som finns i programmet. Trots att det lagts till nationella medel i programmet för vattenbruk är budgeten ändå begränsad. Idén med FI är att man ska kunna återanvända pengarna genom att ge lån med lägre kostnader. Det kan förstås vara svårt att hitta en bank som vill ge lån till ett företag som har en så lång tillståndsprocess. Något SE bör titta på. Under EHFF var det bara Estland som använde FI, och de kommer att fortsätta i denna perioden trots att de har en mindre budget än Sverige.

8 EU-kommissionens åtgärds paket för att förbättra hållbarhet och motståndskraft inom fiske och vattenbruk

Annakarin Hedin, KOM, presenterade KOMs åtgärds paket som syftar till att öka hållbarheten och motståndskraften inom EU:s fiskeri- och vattenbrukssektor.

Paketet består av tre meddelanden och en rapport:

- Meddelande om översynen av hur den gemensamma fiskeripolitiken (GFP) fungerar: Den gemensamma fiskeripolitiken idag och imorgon – En fiske- och havspakt för hållbar vetenskapsbaserad, innovativ och inkluderande fiskeriförvaltning
- Den marina handlingsplanen: Skydda och återställa marina ekosystem

- Energiomställningsinitiativet: Främja och påskynda energiomställningen inom fiske och vattenbruk
- Rapport om den gemensamma marknadsordningen.

KOM informerade om de bakomliggande orsakerna till att paketet lagts fram, de åtgärder som föreslås och målsättningen med åtgärderna.

KOM presenterade därefter EU-uppdraget ”Att återställa våra hav, sjöar och vattendrag” och informerade om de fyra fyrtornen som antagits och de utlysningar som skett och pågår under Horizon Europe. Mer information finns i presentationen.

I diskussionen efter presentationen var diskuterades hur man kan anpassa fisket, om det kommer göras en översyn av GFP och MSY begreppet.

En del representanter för näringen flaggade för att det är ett problem att byte till miljömotorer inte finns med i det svenska programmet, men att det finns med i nästan alla andra länder, samt att de ser problem med att man tycker att det är för höga krav i programmet, tex att man inte kan få stöd för AIS utrustning om man inte lever upp till kravet på 60 dagar.

9 Kommunikationsplan och kommunikationsinsatser

Claes Larsson, Communication Officer, SJV, presenterade kommunikationsplanen för havs-, fiskeri, och vattenbruksprogrammet.

Tre grundtanke finns alltid med i kommunikationsplanen:

- Vi är väl synkade i vår kommunikation både internt och externt, målgrupperna får information i rätt tid.
- Vi berättar om samhällsnyttan med stöden och ersättningarna.
- Vi samverkar med departement och stödmyndigheter så att kommunikationen är väl förankrad innan den når våra slutkunder.

Det övergripande huvudbudskapet i kommunikationen angående HFVP är att det ska stärka de blå näringarna och ge mer hållbar sjömat på tallriken. Hållbarhet är ett nyckelbegrepp som är återkommande i kommunikationen av programmet.

En mix av kommunikationskanaler används, t.ex. webben, sociala medier, pressmeddelanden. Av dessa är webben är huvudkanalen.

Claes slog ett extra slag för sidan [Nyheter om stöden till fiske och vattenbruk](#), prenumerera gärna på den.

10 Ledamot presenterar

Henrik Jeuthe, Nationellt kompetenscentrum för vattenbruk (NKfV), berättade att NKfV är ett strategiskt samverkansorgan för en långsiktig nationell utveckling av hållbart vattenbruk med fokus mot kunskapsbaserad information och kommunikation som drivs och finansieras av SLU och GU.

Uppdrag och syfte med centrat är att identifiera, samordna och koordinera forskning, utbildning och kompetensutveckling, tillhandahålla kunskapsbaserad information, initiera och främja externa forsknings- och utbildningssatsningar samt organisera den Nationella Vattenbrukskonferensen och andra möten.

Man tittar bland annat på fiskvälfärd, odlingssystem, foder samt avel och genetik.

11 Aktuell Information

Jordbruksverket

Olof Johansson informerade om fyra olika punkter.

Regeringsuppdrag om programändring för att införa ett krisstöd

I april fick SJV ett Regeringsuppdrag att förbereda ett förslag till programändring för att möjliggöra hantering av krisstöd inom programmet. Stödmöjlighet riktar sig till fiskerisektorn.

Regeringsuppdraget ska redovisas till regeringen den 15 september och ett eventuellt yttrande från ÖK ska bifogas. Vi räknar med att avstämning med ÖK sker genom skriftlig procedur så snart det är lämpligt.

Hemställan

I mars skickade SJV en hemställan om förordningsändring till Regeringskansliet.

Utöver en del rättelser och förtydliganden så är den viktigaste frågan att SJV anser att även jordbruksföretag som vill driva vattenbruk ska kunna söka stöd i HFVP. I dagsläget ska lantbrukare som vill diversifiera och starta ett vattenbruk söka stöd för detta i SP.

Skydda de ursprungsbeteckningar - Rökt Vättersik

Vätterns Fiskareförbund har ansökt om att ursprungsskydda Rökt Vättersik och nu fått godkänt av KOM.

Två ytterligare produkter med koppling till den blå näringen är i slutfasen av ansökningsprocessen och inväntar ett godkännande från KOM. Produkterna är Grebbestadostron och Bohusläns blåmusslor.

Fiskberedningsindustrins mottagningskapacitet

Den 31 mars redovisade SJV uppdraget om fiskberedningsindustrins mottagningskapacitet. Uppdraget handlar framförallt om hur mer sill och skarpsill ska kunna bli livsmedel i Sverige.

Rapporten presenterar 16 rekommendationer som adresserar hela värdekedjan och som pekar på olika förändringsbehov.

Rapporten finns den att ladda ner från SJVs webbplats.

Landsbygdsnätverket

Veronica André, Landsbygdsnätverket, presenterade Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för "Hållbara blå näringar" som kommer träffas första gången den 7 juni.

Veronica meddelade också att hon kommer att sluta den 1 augusti och att Landsbygdsnätverket just nu håller på att upphandla två projektledare.

Länsstyrelsen

Per Svantesson informerade om att det har varit och är högt söktryck i de åtgärder som de fem handläggande länsstyrelserna handlägger och beslutar om stöd i. I första beslutsomgången har de fått in 140 ansökningar varav 110 är företagsstöd och 30 är projektstöd. Det är även högt tryck på inkommande frågor från de som undersöker möjligheter att söka stöd.

LST jobbar nu hårt med att åstadkomma effektiv handläggning med hög kvalitet trots att antalet handläggare är i underkant. Komplexiteten är förhållandevis hög och vi vill ge en eloge till stödsökande som tålmodigt kompletterar sina ansökningar efter hand som vi ber om förtydliganden.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)

Jens Olsson informerade om att SLU ser över sin organisation och sina prioriteringar och täckning för personal för att hantera neddragningarna på miljö och klimatområdet i enlighet med regeringens budget, nu och under kommande år. Allt utvecklingsarbete inom miljöanalys och miljöövervakning har i princip upphört. Medel söks ur HFVP (av HaV) för att täcka kostnader och genomföra utvecklingsprojekt. SLU har en stor utmaning i att de inte får full finansiering från HaV för att täcka deras uppdrag att samla in data och göra analyser till stöd för den gemensamma fiskeripolitiken, ett arbete som finansieras av HFVP. Beslut om att medfinansiering från HaV för full kostnadstäckning upphör, kom under 2022 och gäller även 2023, och vi ser ingen lösning framgent nu. SLU går därför med underskott på ett par miljoner kr per år och stöttar därmed Sveriges officiella ansvar för insamling av data inom den gemensamma fiskeripolitiken, något som inte idag ryms i deras uppdrag som universitet.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV)

Inger Dahlgren informerar om aktuella frågor HaV. Inledningsvis nämns det beslut som har fattats om nationell förbudsperiod för ål. En sammanhängande förbudsperiod införs om sex månader fr.o.m. den 1 oktober 2023 t.o.m. den 31 mars 2024. Mot bakgrund av EU:s förordning baseras förslaget på en sammanvägd bedömning där hänsyn tas till att den blankål som vandrar ut från Östersjön, genom Öresund, ska kunna bidra till reproduktionen av europeiska ålbeståndet, effekten av de omfattande åtgärder som genomförs och har genomförts inom ramen för den nationella ålförvaltningsplanen avvägning mellan sociala, ekonomiska och miljömässiga faktorer. Förbudet innebär att blankålsfiske i Öresund i det närmaste upphör. Sedan 2012 råder förbud mot ålfiske längs västkusten. HaV:s bedömning är därmed att en förbudsperiod när vandrigen genom Öresund är som störst har en positiv effekt för reproduktion av ålbeståndet. Inger understryker även de åtgärder som har tagits inom ramen för den ålförvaltningsplan som beslutades 2009. Under perioden 2006–2022 har svenska ålfångster i havet minskat med mer än 90% och antalet utövare (tillstånd) har minskat med drygt 70%, sedan 2009 beviljas inte några nya tillstånd.

HaV presenterar även pågående arbete kring havsbaserad vindkraft och fiskeverksamhet. HaV har tillsammans med Energimyndigheten redovisat ett uppdrag kring kunskapssammanställning om samexistens med havsbaserad vindkraft. Uppdraget har bl.a. omfattat en kunskapssammanställning av förutsättningar och möjliga åtgärder för framtida samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård i områden med vindkraftsetablering. Uppdraget omfattade bl.a. utformning av vindkraftparker, möjlighet till anpassning av fiskerinäringen. Erfarenhet från andra länder skulle särskilt belysas. Vad gällde förutsättningar för samexistens med yrkesfiske kunde bl.a. slutsatser dras om att samexistens är oprövad och att det är svårt eller mycket svårt för fiske med aktiva redskap. Flertalet länder med utbyggd vindkraft har hittills försökt att separera vindkraft från områden med viktiga fiskeplatser, ett växande behov av förnybar energi ställer dock krav på samlokalisering.

Avslutningsvis nämner Inger om pågående regeringsuppdrag att genomföra ett tidsbegränsat vetenskapligt projekt som motsvarar en utflyttning av trålgränsen för fartyg som fiskar efter pelagiska arter i Östersjön. Syftet är att utvärdera effekterna på sill- och strömmingsbeståndens biomassa samt deras storleks-, beståndsstruktur. Miljörelaterade faktorer ska också beaktas. Projektet ska genomföras i flera avgränsade försöksområden i förvaltningsområdena för sill- och strömmingsbestånden i Östersjön och i Bottniska viken och omfatta de fartyg, oavsett flagg, som har fiskerättigheter i områdena. Det kommer att ställa krav på ett samrådsförfarande med berörda medlemsländer. Regeringsuppdraget är uppdelat i olika faser. Inledningsvis har arbetet fokuserat på att hämta in kunskapsunderlag, vilket omfattat dataförfrågningar till andra medlemsländer. Nu sker analys av kunskapsunderlag och HaV kommer att bereda och utforma förslag på

försöksområden inklusive förslag till fiskeregleringar och vetenskaplig design för projektets genomförande och uppföljning. Samråd med berörda intressenter och medlemsstater kommer genomföras på behovsbasis parallellt under denna process.

EU-kommissionen

Ingen information utöver den de gett på tidigare punkter

Regeringskansliet

Nils Henriksson, Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, informerade om planeringen inför det fiskedirektörsmöte som hålls den 7–9 juni i Grisslehamn. De inbjudna är medlemsstaternas högsta tjänstemän inom fiskerinäringarna. Det kommer även vara deltagande från KOM. Temat för mötet är forskning och innovation kopplat till CFP. Mötet kommer även innehålla utflykter kopplade till temat. En utflykt går till Kapellskär där forskningsfartyget Svea kommer visas av SLU. Besöket kommer fokusera på att visa forskningsfartygets kapacitet samt nuvarande och framtida blå mat. Det kommer även göras en utflykt till Uppsala.

Utredningen angående **En moderniserad fiskelag och förbättrade förutsättningar att bedriva vattenbruk** (dir. 2022:92) pågår. Ett delbetänkande angående förenklade förutsättningar att bedriva vattenbruk skulle ha redovisats senast den 1 juli, men utredningen har begärt förlängd tid till 18 oktober. Begäran bereds nu inom Regeringskansliet.

12 Datum för nästa möte

Ordföranden föreslår att nästa möte med ÖK äger rum den 7–8 november, 2023. Förslaget antogs. Sekretariatet återkommer med detaljer så snart som möjligt.

13 Övriga frågor

Inga övriga frågor.

14 Mötet avslutas

Ordföranden tackade för ett bra möte och avslutade mötet.

Protokollet har signerats men på grund av krav på tillgänglighetsanpassning publiceras det utan namnunderskrifter på webbsidan

---

Karin Bendz, sekretariatet

Protokollet har signerats men på grund av krav på tillgänglighetsanpassning publiceras det utan namnunderskrifter på webbsidan

---

Sara Colliander, Ordförande